

İNCİLÂ ÇALIŞKAN'IN “BABAMIN KİTAP SANDIĞI” ADLI ÇOCUK KİTABINDA DEĞERLER VE DİL ZENGİNLİĞİ

Halil KURU* - Burcu ÜNLÜ KURU**

Öz

Dil, kültür, maddi ve manevi değerler eğitim aracılığıyla gelecek nesillere aktarılır. Bu eğitim sürecinde, çeşitli yöntemler ve araçlar kullanılır. Bunlardan biri de nitelikli çocuk kitaplarıdır. Günümüzdeki çocuk edebiyatı yazarlarının amacı, çocuğa kitabı sevdirmek, dil zenginliğini geliştirmek ve değerler öğretmektir. Bu bağlamda bu çalışmada, çağdaş çocuk edebiyatı yazarlarımızdan biri olan İncilâ Çalışkan'ın örneklem olarak ele alınan “Babamın Kitap Sandığı” adlı çocuk kitabı, değerler ve dil zenginliği açısından incelenmiştir. Çalışma, betimsel nitelikte bir araştırma olup, tarama modellerinden doküman incelemesi yöntemi esas alınarak yapılmıştır. Eserde, temizlik (13), yardımlaşma (13), sevgi (25), sorumluluk (8), paylaşma (9), saygı (10), arkadaşlık (8), iyilik (4), misafirperverlik (6) ve hoşgörü (3) değerleri mevcuttur. Eser, bulundurduğu değerler bakımından zengin seviyededir. Eserde atasözü tespit edilememiştir. Eserde, birbirinden farklı 62 olmak üzere, toplam 79 adet deyim, birbirinden farklı 43 olmak üzere, toplam 56 adet ikileme grubu yer almıştır. Eser, içerisinde bulundurduğu atasözleri bakımından yetersiz ancak, deyimler ve ikileme grupları bakımından zengin seviyededir.

Anahtar Kelimeler: İncilâ Çalışkan, çocuk kitapları, değerler, dil zenginliği.

İNCİLÂ ÇALIŞKAN'S “MY FATHER'S BOOK CHEST” IN CHILDREN'S BOOK VALUES AND LANGUAGE RICHNESS

Abstract

Language, culture, material and spiritual values are passed on to future generations through education. In this training process, various methods and tools are used. One of them is qualified children's books. The aim of children's literature writers today is to make the child love the book, improve the richness of the language and teach values. In this context, the children's book “My Father's Book Chest”, which is considered as a sample by İncilâ Çalışkan, one of our authors of contemporary children's literature, was examined in terms of values and language richness. The study is a descriptive study and was conducted based on the method of document review from scanning models. The values of cleanliness (13), help (13), Love (25), responsibility (8), sharing (9), respect (10), friendship (8), kindness (4), hospitality (6) and tolerance (3) are present in the work. The work is rich in values. No proverb has been found in the work. A total of 79 idioms, including 62 different ones, and a total of 56 dilemma groups, including 43 different ones, were included in the work. The work is insufficient in terms of the Proverbs it contains, but rich in idioms and groups of dilemmas.

Keywords: İncilâ Çalışkan, children's books, values, language richness.

GİRİŞ

Çocuklar, toplumun önemli birer parçası ve temel yapılarıdır. Yüzyıllar boyunca bu temel yapı fark edilmemiş, çocuğa ve çocukluk çağına gereken önem verilmemiştir (Kuru 2016). Ancak günümüzde, birçok alanda yaşanan gelişme ve ilerleme, çocukları ilgilendiren alanlarda da ortaya çıkmıştır. Bu alanlardan biri de “Çocuk Edebiyatı”dır.

Çocuk edebiyatının temel kaynağı çocuktur. Bu alan, çocuğun dil becerisini, duygularını, düşüncelerini, değerlerini ve hayal gücünü geliştirmeyi amaç edinmiştir. Edebiyatın taşıdığı her

* MEB, Türkçe Öğretmeni, halilkuruoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0378-5259.

** MEB, Sınıf Öğretmeni, burcuunlu09@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1463-9310.

niteliği bünyesinde barındıran çocuk edebiyatı, eğlendirirken öğretmeyi hedefleyen eserlerden oluşmaktadır (Sever 2003, Şimşek 2006, Şirin 2007).

Günümüzde çocuk edebiyatı bünyesinde nicelik olarak çok sayıda çocuk kitabı yazılmıştır. Bu niceliğin yanında çocukların, edebi değeri olan nitelikli metin ve eserlerle karşılaşması gerekmektedir (Şirin 2000, Sever 2003, Şimşek 2006, Yalçın ve Aytaş 2012). Bu bağlamda, çocuk kitapları eğlendirici olmasının yanında, çocuğa olumlu değerler aşılayan, dilinin özelliklerini öğreten, duygu ve düşüncelerini geliştiren, hayal dünyasına ışık tutan ve okuma sevgisi kazandıran özelliklerde olmalıdır. Bu durumda çocuğun dil, zihin, kavram ve kişilik gelişimine olumlu katkı sağlanmaktadır.

Ülkemizde, eğitim-öğretim kurumlarında çocukların bireysel becerilerinin gelişimi için birçok eğitsel faaliyet yapılmaktadır. Bu faaliyetler yapılırken değer aktarımı da sağlanmaktadır. Değerler, çocuklara rehber olmakta ve toplumda düzenleyici olarak yer almaktadır. Bu durum, değerlerin çocuklar ve toplum için önemli olduğunu göstermektedir (Clausen 1968, Güngör 1993, Altun 2003, Aydın 2003, Coşkun vd. 2009, Hökelekli 2011, Kuru 2018). Bu sebeple, eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılan çocuk kitaplarının kazandırdığı değerler ve iletiler incelenmelidir.

Çocuk kitapları, değer aktarımının yanında çocukların dil gelişimine de katkı sağlamaktadır. Dil, bireyin ve toplumun en önemli temel kültür ögesidir. Bu durum sebebiyle, dünyadaki tüm ülkeler kültürlerini ve değerlerini yaşatabilmek için, dil eğitimine ve öğretimine önem vermişlerdir (Alperen 2001, Yıldız 2008, Özbay 2006). Kültürümüzü ve değerlerimizi ayakta tutan dilimizin çocuklara öğretiminde, ailenin ve okulların yanında usta yazar ve şairlerin eserlerinden de faydalanılmalıdır (Cemiloğlu 2001, Sever 2004, Yıldız 2008, Belet vd. 2008). Bu bağlamda çocuklara değer aktarımında ve dil öğretiminde klasik ya da güncel çocuk edebiyatı kitaplarından faydalanmak gerekmektedir.

Çağımızda, çocuk edebiyatı alanında nitelikli eser veren birçok çocuk edebiyatı yazarı bulunmaktadır. Bu alanda eser vermeye devam eden belli başlı çocuk edebiyatı yazarlarımız şunlardır: Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, Mavisel Yener, Gülçin Alpöge, Bestami Yazgan, Fatih Erdoğan, Hamdullah Köseoğlu, Ayşe Yamaç, Aytül Akal.

Çocuk edebiyatının günümüzdeki temsilcilerinden biri de İncilâ Çalışkan'dır. Balıkesir'de doğan Çalışkan, eğitim-öğretim hayatına da burada devam etmiştir. Balıkesir Lisesini ve Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsünü bitirdikten sonra, 27 yıl edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Çocuk edebiyatı alanında birçok masallar, öyküler ve romanlar yazan Çalışkan, Balıkesir'de yayınlanan gazete ve dergilerde de 30 yıl boyunca düşünce ve sanat yazıları yazmıştır. Muzaffer İzgü, Ayla Çınaroğlu, Rifat Ilgaz, Gülsüm Cengiz ve Aytül Akal sempozyumlarında, adı geçen sanatçıların kitaplarıyla ilgili bildiriler de sunmuştur. Evli ve iki çocuk annesi olan Çalışkan, günümüzde çocuk edebiyatı alanında eserler vermeye devam etmektedir (Çalışkan 2018).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, çağdaş çocuk edebiyatı yazarlarından biri olan İncilâ Çalışkan'ın öykü türünde yazılan *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserini değerler eğitimi ve dil zenginliği açısından incelemektir.

Araştırmanın Önemi

Yüzyıllar boyunca değeri bilinmeyen çocuk ve çocukluk çağı, günümüzde gereken öneme kavuşmuştur. Süreç içinde, çocuklara ait olan bir edebiyat alanı oluşmuştur. Günümüzde de bu

alana ait birçok çocuk edebiyatı eseri yazılmıştır (Gökşen 1985, Charles 2000, James 2001, Şahbaz 2008).

Çocuk edebiyatı, çocuğa yönelik, çocuğun duygu ve düşüncelerini geliştiren, hayal dünyasını zenginleştiren, ana dilinin öğrenilmesine katkı sağlayan, çocuğu değerli hissettiren, eğlendiren, eğiten ve evrensel değerler öğreten yazılı ve sözlü eserlerin yer aldığı bir edebiyat alanı olarak günümüzdeki yerini almıştır (Kuru 2016). Bu bağlamda verilen çocuk edebiyatı ürünleri, çocuklara yönelik olan nitelikli eserlerden oluşmalıdır. Bu eserler, olumlu değerler öğreten, çocuğa fayda sağlayan, eğlendiren ve öğreten ürünler olmalıdır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin, hayatı, okulu ve edebiyatı sevdirmede önemli bir yeri bulunmaktadır. Özellikle çocukların edebi zevk kazanmaları açısından çocuk kitapları faydalı özelliğe sahiptir (Oğuzkan 2001, Sever 2004, Çağlayan 2005, Kuru 2016). Bu sebeple, İncilâ Çalışkan'ın eserlerinin değerler eğitimi ve dil zenginliği açısından incelenmesi önemlidir.

Problem Cümlesi

İncilâ Çalışkan'ın çocuklar için yazdığı *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinin değerler eğitimi ve Türkçe dil zenginliği açısından düzeyi ne durumdadır?

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, betimsel nitelikte bir araştırma olup, tarama modellerinden doküman incelemesi yöntemi esas alınarak gerçekleştirilmiştir. "Nitel araştırmalar verilerin teker teker okunması yoluyla kod ve kategorilere dayalı olarak araştırma sonuçlarının sunulmasını sağlar" (Merriam 1998: 58).

"Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır" (Yıldırım ve Şimşek 2000: 140-143).

Çalışmada İncilâ Çalışkan'ın öykü türünde yazdığı *Babamın Kitap Sandığı* isimli eseri değerler eğitimi ve dil zenginliği olmak üzere iki aşamada incelenmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmada incelenen eser, her iki aşamada da tekrar tekrar okunarak taranmış ve elde edilen veriler tablolar halinde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, İncilâ Çalışkan'ın öykü türünde yazmış olduğu tüm eserleri oluşturmaktadır.

Çalışmanın örneklemine ise, yazarın öykü türünde sınırlı sayıda oluşturmuş olduğu eserler arasından rastgele olarak seçilen *Babamın Kitap Sandığı* isimli eseri oluşturmaktadır. Yazarın eseri hakkındaki bilgi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. İncilâ Çalışkan'ın İncelenen Eseri

Kitabın Adı	Yayınevi	Tür	Basım Yılı	Sayfa	Yaş
Babamın Kitap Sandığı	Bu Yayınevi	Öykü	2018	95	9+

Verilerin Elde Edilmesi ve Analizi

Bu çalışmada İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eseri, değerler eğitimi ve dil zenginliği olarak, iki açıdan incelenmiştir. Araştırmada kullanılan eser, basılı materyal olarak temin edilmiştir.

Babamın Kitap Sandığı isimli eser, dil zenginliği yönünden incelenmiş, eserde kullanılan atasözleri, deyimler ve ikileme grupları tespit edilmiştir. Eserdeki deyimler ve atasözleri tespit edilirken, Metin Yurtbaşı (2012) tarafından hazırlanan *Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü* ile *Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü*'nden yararlanılmıştır. Ayrıca Türk Dil Kurumunun genel ağ adresindeki *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*'nden de faydalanılmıştır. İkilemelerin belirlenmesinde ise Necmi Akyalçın (2007)'in *Türkçe İkilemeler Sözlüğü*'nden yararlanılmıştır.

İçerik analizine dayanan bu çalışmada verilerin güvenilirliğini sağlamak için, veriler farklı zamanlarda yeniden kodlanmış ve kontrol edilmiştir. Eserdeki değerler, Türkçe ve Sınıf öğretmeni olan iki öğretmen tarafından belirlenip, yorumlanmıştır. Değerler belirlenirken, paragraf düzeyi ölçüt alınmıştır. Eserde, doğrudan veya örtük olarak yer alan değerler eğitimi ile ilgili ifadeler belirlenmiş, daha sonra bu ifadeler ilgili olduğu değer başlığı altında verilmiştir. Toplanan veriler daha sonra sınıflandırılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde İncilâ Çalışkan'ın örneklem olarak alınan eserinin değerler eğitimi ve dil zenginliği açısından atasözü, deyim ve ikilemelerin kullanımı bakımından incelenmesi yapılarak, bunlara ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Eserdeki Değerler

Toplumlar, yeni nesilleri diğer bireylerle uyumlu, huzurlu ve iyi birer birey olarak yetiştirmeyi amaç edinip; kişilerin hayatlarına değerler aracılığı ile yön vermektedirler. Değerlerine bağlı bireyler, sağlıklı toplum oluşmasında önemlidir. Bu derece önemli olan değer kavramının eğitimi de çok önemlidir (Bacanlı 2002, Doğanay 2006, Çağlayan 2005, Güven 2014). Bu bağlamda, değerler eğitiminin aile, okul ve çevrenin yanında çocuk kitapları aracılığı ile aktarımı da yapılmaktadır. Çocuk kitaplarının içeriğinin vermiş olduğu değerler açısından incelenmesi gerekmektedir.

İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinde temizlik, yardımlaşma, sevgi, sorumluluk, paylaşma, saygı, arkadaşlık, iyilik, misafirperverlik ve hoşgörü değerleri yer almıştır. Çalışmada eserde yer alan birkaç değer örnek olarak verilmiş, diğer değerlerin toplamı ise tabloda ayrıntılı olarak sunulmuştur. Eserdeki değerlere ait bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Temizlik:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan temizlik değerine ait 13 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...Babam bisikletini getirdi. Getirmeden önce annemin verdiği bezle lastiklerin çamurları silindi" (Çalışkan 2018: 7).

"...Babaannesi de yüzmeye getirdiği halde, bu yüzden temiz yer aramış durmuştu" (Çalışkan 2018: 47).

"...Bana günlerdir yalvarıyordunuz. Alın bakalım kucağımıza. Temizliğe alıştırtın. Evimizi kirletmesin" (Çalışkan 2018: 54).

"...Siz de elinizi yüzünüzü yıkayın. Bak, size kuyudan su çektim. Anneniz kirli görmesin" (Çalışkan 2018: 65).

Yardımlaşma:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan yardımlaşma değerine ait 13 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...Pompayı, bütün çocuklar yoruluncaya kadar pompalıyor. Bisiklet elbirliğiyle ertesi sabaha hazırlanıyor" (Çalışkan 2018: 9).

"...Korkma sen. Ben sana yardım ederim. İkimiz konuşuruz hep" (Çalışkan 2018: 53).

"...İyi günde, kötü günde birbirlerinin yardımına koşarlardı" (Çalışkan 2018: 71).

"...Babam her basamakta beni yukarı çekiyor ve sımsıkı kolumdan tutuyordu" (Çalışkan 2018: 77).

"...Zahmet olmaz. Karımla kızım bugün yardıma geldi" (Çalışkan 2018: 78).

Sevgi:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan sevgi değerine ait 25 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...Babam gülüyor. Hepimizi öpüyor" (Çalışkan 2018: 10).

"...Dönüş, Pavlos'u oğullarıyla aynı beşikte sallamıştı annesi ölünce. Aynı çorbayı yedirmişti oğullarıyla Pavlos'a" (Çalışkan 2018: 24).

"...Kardeşine sarıldı. Sessizce evlerine girdiler" (Çalışkan 2018: 34).

"...Babalar ve anneler çocuklarının ellerini tutmuş, oyuncakların birinden öbürüne koşuyorlardı" (Çalışkan 2018: 35).

"...Özer'le Selim kurtarıcılarına sevgiyle baktılar ve hızla odadan çıktılar" (Çalışkan 2018: 41).

"...Murat annesine sarıldı. Annesi yanaklarından öptü, saçlarını okşadı" (Çalışkan 2018: 43).

"...Murat sevgiyle çevresine baktı. Yaz boyu hepsini çok özleyecekti" (Çalışkan 2018: 52).

Sorumluluk:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan sorumluluk değerine ait 8 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...Kuşlarımız var. Artık bahçedeki tavuklara da bakmamıza izin verildi" (Çalışkan 2018: 12).

"...Kocası çoktan ölmüştü. Dönüş, evini geçindirmek için var gücüyle dikiş dikti" (Çalışkan 2018: 21).

"...Hayır, Murat sana söz verdim" (Çalışkan 2018: 48).

"...Komşularımıza yiyecek vermelerini söyledik. Yine de ağır bir sorumluluk duygusu bizi derinden sarıyor" (Çalışkan 2018: 63).

Paylaşma:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan paylaşma değerine ait 9 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...Bundan sonra şekerlerimi sizinle paylaşırım" (Çalışkan 2018: 15).

"...Dönüş, Pavlos'u oğullarıyla aynı beşikte sallamıştı annesi ölünce. Aynı çorbayı yedirmişti oğullarıyla Pavlos'a" (Çalışkan 2018: 24).

"...Topunu onlarla paylaşmak istedi, yine olmadı" (Çalışkan 2018: 43).

"...Böylece en büyük yenilik sevmeye, paylaşılmaya başlanmıştı" (Çalışkan 2018: 92).

Saygı:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan saygı değerine ait 10 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...Sandığın çevresine toplandık. Saygıyla bekliyoruz" (Çalışkan 2018: 13).

"...Koşun, anneniz yemeği hazırlamıştır. Bekletmeyelim, diyor" (Çalışkan 2018: 18).

"...Sana dikiş getirdik. Nasılsın, iyi misin? Ver elini öpeyim" (Çalışkan 2018: 19).

"...Babam hepsini selamladı" (Çalışkan 2018: 77).

Arkadaşlık:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan arkadaşlık değerine ait 8 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...Ah, bir arkadaşım olsa! Ne güzel kartopu oynarız" (Çalışkan 2018: 43).

"...Arkadaşların bu sabah senin için kırlardan topladılar bu çiçekleri, sana iyi tatiller, dedi" (Çalışkan 2018: 53).

"...Çocukluk arkadaşlarımızdan kopamıyoruz" (Çalışkan 2018: 62).

İyilik:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan iyilik değerine ait 4 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...İyilik, yardım üzerine dersler çıkarıyoruz sonunda" (Çalışkan 2018: 11).

"...Benden kötülük gelmeyeceğini nasıl bilsin, diye düşündü" (Çalışkan 2018: 45).

Misafirperverlik:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan misafirperverlik değerine ait 6 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...Babaannesi reçel de yapardı gül yapraklarında. Cam kavanozlarda saklardı konukları için" (Çalışkan 2018: 46).

"...Ben de hepinize un helvası yaparım. Hem çocuk dediğin en büyük konuktur" (Çalışkan 2018: 78).

"...Değirmencinin karısıyla kızı, güler yüzle ve büyük bir cömertlikle sofrayı bize hazırladı" (Çalışkan 2018: 79).

Hoşgörü:

İncilâ Çalışkan'ın incelenen *Babamın Kitap Sandığı* isimli öyküsünde yer alan hoşgörü değerine ait 3 bulgu tespit edilmiştir. Bulgulardan bazıları şunlardır:

"...Gençleri ve çocukları güler yüzle karşıladı" (Çalışkan 2018: 25).

"...Fadime nine izin vermezdi. Çok hoşgörülü ve sevecendi aslında" (Çalışkan 2018: 67).

Tablo 2. İncelenen Çocuk Kitabında Yer Alan Değerler

Eserde Yer Alan Değerler	Değer Sayısı
Temizlik	13
Yardımlaşma	13
Sevgi	25
Sorumluluk	8
Paylaşma	9
Saygı	10
Arkadaşlık	8
İyilik	4
Misafirperverlik	6
Hoşgörü	23
Toplam Değer	99

İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinde temizlik (13), yardımlaşma (13), sevgi (25), sorumluluk (8), paylaşma (9), saygı (10), arkadaşlık (8), iyilik (4), misafirperverlik (6) ve hoşgörü (3) değerleri mevcuttur. Eserde en fazla sevgi (25) değeri, en az ise hoşgörü (3) değerinin yer aldığı görülmektedir. Eserde birbirinden farklı olarak 10 adet, toplam da ise 99 adet değer yer aldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda eser, değerler bakımından zengin seviyede olup; çocuklara, ailelere ve eğitimcilere katkı sağlaması bakımından önerilmektedir.

Eserdeki Dil Zenginlikleri

Çocuğun dil becerilerini zenginleştirebilmek için onun karşısına dil bakımından içeriği zengin olan edebiyat eserleri çıkarmak gerekir. Eğitim öğretim sürecinde aile, çevre ve öğretmenin yaklaşımları yanında çocuk kitapları da büyük önem taşımaktadır (Zengin ve Zengin 2000, Cemiloğlu 2001, Bilginer 2002, Özkan ve Yılmaz 2006). Bu bağlamda, çocuk edebiyatı alanının literatürü kapsamlı olarak incelendiğinde, çocuk kitapları dil zenginliği bakımından sıklıkla incelenmiş ve araştırılmıştır. Eserler dil zenginliği açısından atasözü, deyim ve ikileme grupları bakımından değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır (Kaya 2012, Batur vd. 2012, Oran 2015, Kuru 2016, Gökçe 2008, Alagöz 2012).

İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinde de dil zenginliği olarak atasözü, deyim ve ikileme grupları tespit edilmiştir. Eserdeki dil zenginliğine ait olan bulgular aşağıda belirtilmiş olup, ayrıntılı olarak tablo halinde de sunulmuştur.

Atasözleri:

İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinde yer alan atasözlerine ait bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 3. Eserde Yer Alan Atasözlerinin Alfabetik Sıralaması

Eserde Yer Alan Atasözleri	Atasözleri Sayısı
-	0

İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinde herhangi bir atasözü bulgusuna rastlanmamıştır.

Deyimler:

İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinde yer alan deyimlere ait bulgulardan bazıları aşağıda belirtilmiştir. Tüm deyimler ayrıntılı olarak tabloda belirtilmiştir.

- "...Sağ ol oğlum, diyor babam" (Çalışkan 2018: 8).
"...Biz hepimiz isteklerimizi sayıp döküyoruz" (Çalışkan 2018: 9).
"...Canı çok sıkılıyor" (Çalışkan 2018: 11).
"...İyilik, yardım üzerine dersler çıkarıyoruz sonunda" (Çalışkan 2018: 11).
"...Yoldan geçenlerin gözlerini kamaştıracak parıltısı" (Çalışkan 2018: 12).
"...Yorgun görünüyordu ama gözleri parlıyordu" (Çalışkan 2018: 13).
"...Cömert olmaya karar verdim, cimriler sevilmiyor diyor" (Çalışkan 2018: 15).
"...Küçük kardeşim yine boynunun büküyor" (Çalışkan 2018: 16).
"...Dönüş, daldığı hayallerden sıyrıldı" (Çalışkan 2018: 19).
"...İngiliz'e esir düşmüş" (Çalışkan 2018: 21).
"...Gaziler de büsbütün yaraya tuz basmıştı" (Çalışkan 2018: 22).
"...Avazının çıktığı kadar bağırmaya başladı" (Çalışkan 2018: 23).
"...Gençleri ve çocukları gülerек karşıladı, yüreği kan ağlasa da" (Çalışkan 2018: 25).
"...Hoşça kal, hakkını helal et" (Çalışkan 2018: 27).
"...Genç adam hızla köşeyi döndü ve gözden kayboldu" (Çalışkan 2018: 28).
"...İçindeki kuş, Mehmet'e müjdeyi verdi" (Çalışkan 2018: 31).
"...Apartmana geldiğinde gözlerine inanamadı" (Çalışkan 2018: 34).
"...Pazara geliriz diye söz vermiştik arkadaşlara" (Çalışkan 2018: 39).
"...Ben kararımı verdim Özer" (Çalışkan 2018: 42).
"...Gözleri doldu" (Çalışkan 2018: 44).
"...Gün ışığı yine göz kırptı Murat'a" (Çalışkan 2018: 46).
"...Babaannemin buğday ekmekleri diye, yerinden fırladı" (Çalışkan 2018: 48).
"...Kırda, çayırda canının istediğini o bulur" (Çalışkan 2018: 54).
"...Elimizden hiçbir şey gelmiyor" (Çalışkan 2018: 58).
"...Annem çığlıklar atarak bahçeye koştu" (Çalışkan 2018: 61).
"...Hoşça kal güzel evimiz" (Çalışkan 2018: 62).
"...Yem parası canıma yetti" (Çalışkan 2018: 73).
"...Al aç gözlü adam" (Çalışkan 2018: 74).
"...Yel değirmeni rüzgârla yaptığı savaşta yenik düşmüş" (Çalışkan 2018: 80).
"...Şimdi hepsi denizin tadını çıkarıyor" (Çalışkan 2018: 83).

"...Herkes isteklerini saydı döktü" (Çalışkan 2018: 87).

Tablo 4. Eserde Yer Alan Deyimlerin Alfabetik Sıralaması

Eserde Yer Alan Deyimler	Deyim Sayısı
Aradan sıyrılmak	1
Aslan kesilmek	1
Avazı çıktığı kadar bağırarak	1
Ayakta kalmak	1
Boyun bükme	3
Canı istememek	1
Canı sıkılmak	2
Canına yetmek	1
Çılgılık atmak	3
Dayak yemek	1
Ders çıkarmak	1
El birliği etmek	1
Elden gelmek	1
Elden gelmemek	1
Eline geçirmek	1
Eline tutuşturmak	1
Esir düşmek	1
Gönül vermek	1
Göz kamaştırmak	1
Göz kırpmak	4
Gözden kaybolmak	1
Göze almak	1
Göze çarpmak	1
Gözleri dolmak	1
Gözleri parlamak	1
Gözlerine inanmamak	1
Gözünü yolda kalmak	1
Gücüne gitmek	2
Hakkını helal etmek	1
Havaya uçmak	1
Hayale dalmak	1
Hayran olmak	1
Hoşa gitmek	1

Hoşça kalmak	4
İleri atılmak	1
Kâbus görmek	1
Kafa yormak	1
Kan ağlamak	1
Karar vermek	2
Köşe kapmaca oynamak	1
Kulaktan kulağa yayılmak	1
Müjde vermek	1
Ortak etmek	1
Razı olmak	1
Sağ olmak	2
Sayıp Dökmek	2
Sesi kesilmek	1
Seyre dalmak	1
Söz vermek	2
Tadını çıkarmak	1
Takla atmak	2
Tıka basa dolmak	1
Türkü söylemek	1
Uykuya yatmak	1
Yanıp tutuşmak	1
Yaraya tuz basmak	1
Yasa bürünmek	1
Yenik Düşmek	1
Yerinden fırlamak	1
Yoktan var etmek	1
Yol gözlemek	1
Zaman almak	1
Toplam Deyim	79

İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinde birbirinden farklı 62 olmak üzere toplam 79 adet deyim yer almıştır. Eser, içerisinde bulundurduğu deyimler bakımından zengin seviyededir.

İkileme Grupları:

İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinde yer alan ikileme gruplarına ait bulgulardan bazıları aşağıda belirtilmiştir. Tüm ikileme grupları ayrıntılı olarak tabloda belirtilmiştir.

- "...Alnı çizgi çizgi kırışıyor" (Çalışkan 2018: 7).
- "...Size bu akşam bol bol kar getiririm çocuklar, diyor" (Çalışkan 2018: 10).
- "...Getirdiklerini bir bir gösterdi" (Çalışkan 2018: 12).
- "...Güm güm diye kapı vuruldu" (Çalışkan 2018: 19).
- "...Şimdi çekine çekine gelmişlerdi gelini görmeye" (Çalışkan 2018: 22).
- "...Hepsi birer birer çekip gitti" (Çalışkan 2018: 24).
- "...Elindeki sepeti sallaya sallaya indi merdivenlerden" (Çalışkan 2018: 31).
- "...Daha canlı, daha cıvıl cıvıl" (Çalışkan 2018: 33).
- "...Sevine sevine apartmana koştu" (Çalışkan 2018: 33).
- "...Lunaparkın önünden geçerken küskün küskün baktılar" (Çalışkan 2018: 38).
- "...Birbirlerinin üzerine avuç avuç su attılar" (Çalışkan 2018: 46).
- "...Dağlarda beyaz beyaz karlar var" (Çalışkan 2018: 48).
- "...Kara gözleriyle bize bilmiş bilmiş bakıyor" (Çalışkan 2018: 58).
- "...Bizi uğurlamaya gelenlerle tek tek kucaklaştık" (Çalışkan 2018: 62).
- "...Esmer yüzü kırış kırış çizgilerle dolu" (Çalışkan 2018: 64).
- "...İçindeki çocuk ıslık ıslık gözlerinden dışarıya çıkardı" (Çalışkan 2018: 67).
- "...Fadime nine iyi bakıldığı için yavaş yavaş iyileşti" (Çalışkan 2018: 73).
- "...Ağzını eliyle kapatıyor, sonra da tatlı tatlı gülüyor" (Çalışkan 2018: 84).
- "...Radyomuzun ön yüzünde iri iri düğmeler var" (Çalışkan 2018: 87).
- "...Tarlaya gidenler çantalı radyoları ellerinde çala çala götürdüler" (Çalışkan 2018: 91).

Tablo 5. Eserde Yer Alan İkileme Gruplarının Alfabetik Sıralaması

Eserde Yer Alan İkileme Grupları	İkileme Sayısı
Ağır ağır	1
Avuç avuç	1
Ayrı ayrı	2
Beyaz beyaz	1
Bir bir	5
Birer birer	1
Bol bol	1
Boy boy	1
Cıv cıv	2
Cıvıl cıvıl	3
Cıvıltı cıvıltı	1
Çala çala	1
Çarpa çarpa	1
Çekine çekine	1

Çıtır çıtır	1
Çizgi çizgi	1
Dalga dalga	1
Desen desen	1
Gel gel	1
Güm güm	1
Hayran hayran	1
Işıl ışıl	2
İnce ince	1
İri iri	1
Kardeş kardeş	1
Kırış kırış	1
Kırmızı kırmızı	1
Koşa koşa	1
Küskün küskün	1
Olur olur	1
Patır patır	1
Pıtır pıtır	1
Sallana sallana	1
Sallaya sallaya	1
Sevine sevine	1
Söyleye söyleye	1
Tas tas	1
Tatlı tatlı	1
Tıka basa	1
Teker teker	2
Yavaş yavaş	3
Yer yer	2
Zaman zaman	1
Toplam İkileme Grubu	56

İncila Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli eserinde birbirinden farklı 43 olmak üzere toplam 56 adet ikileme grubu yer almıştır. Eser, içerisinde bulundurduğu ikileme grubu çeşitliliği bakımından zengin seviyededir.

Sonuç ve Öneriler

Günümüzde yazılmış olan çocuk kitaplarının temel işlevi dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, dinleme ve konuşma alanına olan katkısıdır. Eserler, bu katkının yanında değerler eğitimi aktarımında da öneme sahiptir.

Değerler eğitimi açısından eserde, temizlik (13), yardımlaşma (13), sevgi (25), sorumluluk (8), paylaşma (9), saygı (10), arkadaşlık (8), iyilik (4), misafirperverlik (6) ve hoşgörü (3) değerleri mevcuttur. Bu bakımdan birbirinden farklı olarak 10 adet, toplam da ise 99 adet değer yer aldığı tespit edilmiştir.

Eserde yer alan temizlik değerinde, kişisel temizliğin önemi, evin temiz tutulması ve kullanılan araçların temiz kullanılması bakımından önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu durum çocukların temizlik değerinin gelişimine önemli katkı sağlamaktadır.

Eserdeki yardımlaşma değerinde, insanların birbirlerine yardım ettiği durumlar vurgulanmıştır. Yardımlaşma ile insanların birbirlerine destek oldukları belirtilmiştir. Bu değer, çocukların yardımlaşma duygularını olumlu yönde etkilenmektedir.

Eserde bulunan sevgi değerinde ise, aile sevgisi ile arkadaşlık sevgisi üzerinden değer aktarımı yapılmıştır. Annenin, babanın ve kardeşin birbirlerine sevgiyle yaklaşımlarının örnekleri verilmiştir. Sevgi değerinin önemi bu yolla çocuğa aktarılmıştır.

Sorumluluk değeri açısından eser incelendiğinde ise, aileye ve diğer bireylere karşı olan sorumluluklarımız bakımından iletilerin yer aldığı görülmektedir. Söz vermenin önemli bir sorumluluk olduğu da eserde vurgulanmıştır.

Paylaşma değeri açısından eserde, insanların iyilik için paylaşma davranışları yaptığı görülmektedir. Eserdeki paylaşma davranışlarında, bu değer için önemli bir değer olduğunun da iletileri verilmektedir.

Saygı değeri eserde, aileye ve toplumdaki diğer bireylere saygılı olma bakımından yer almaktadır. Eserde, anne ve babaya saygının önemli olduğu, büyüklere saygılı olunması gerektiği ve toplumda saygılı olmamız gerektiği iletileri yer almıştır.

Eserde arkadaşlık değeri, arkadaşlığın önemli olduğu, oyunlarda ve etkinliklerde arkadaşlarımızın olması gerektiği açısından yer almıştır. İyilik, misafirperverlik ve hoşgörü değerleri ise eserde az sayıda olmasına rağmen, bu değerlerinde iletileri eserde yer almıştır.

Eserde yer alan değerler, çocuğu topluma hazırlayan, mutlu ve huzurlu bir hayat sürmesinde fayda sağlayacak olan değerlerdir. Değerlerin aktarımında da eserde yer alan iletiler, çocuğun değer eğitimi açısından gelişimine olumlu katkı sağlayacak düzeydedir.

Dil zenginliği açısından eserde ise birbirinden farklı 62 olmak üzere toplam 79 adet deyim yer almıştır. Eser, içerisinde bulundurduğu deyimler bakımından yeterli seviyededir. Ayrıca eserde, birbirinden farklı 43 olmak üzere toplam 56 adet ikileme grubu yer almıştır. Eser, içerisinde bulundurduğu ikileme grubu bakımından da zengin seviyededir. Ancak eser, atasözleri açısından yeterli seviyede değildir.

Çocuk kitapları çocuğun hayal dünyasını zenginleştiren, düşündüren, sorgulatan, dil becerilerine ve zenginliğine katkı sağlayan, değer aktarımı yapan nitelikli eserler olmak zorundadır. Bu bağlamda literatür incelendiğinde, günümüzdeki çocuk kitaplarındaki dil zenginliği ve değerler eğitimi ile ilgili birçok araştırma yapıldığı görülmektedir (Kaya 2012, Batur vd. 2012, Oran 2015, Kuru 2016, Gökçe 2008, Alagöz 2012). Bu araştırmaların sonuçları ile yapılan çalışmanın verileri karşılaştırıldığında, İncilâ Çalışkan'ın *Babamın Kitap Sandığı* isimli

eserinin, değerler eğitimi ve dil zenginliği açısından yeterli ve iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmaktadır.

Ailelerin ve öğretmenlerin çocuklara nitelikli kitap seçimlerinde, bu gibi araştırmalardan faydalanmaları mümkündür. Bu tür araştırmalar, çocuk edebiyatı alanına katkı sağlaması bakımından da önemlidir. Ayrıca günümüz çocuk edebiyatı yazarlarımızın ve eserlerinin tanıtılması da gerekmektedir. Bu bağlamda incelenen eser, değerler eğitimi açısından zengin, dil zenginliği açısından yeterli düzeyde olup çocuklara, ailelere ve eğitimcilere önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyalçın, N. (2007). *Türkçe İnkilemeler Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayınevi.
- Alagöz, F. C. (2012). *Cahit Uçuk'un Masal Kitaplarında Temel Değerlerin Türkçe Eğitime Katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Altun S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-18.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği, *Değerler Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Batur, Z. ve Yücel, Z. (2012). Ahmet Efe'nin Çocuk Hikâyelerinde Değer Eğitimi ve Hikâyelerin Türkçe Eğitime Katkısı. *Turkish Studies*, 7(4), 1031-1049.
- Belet, D. ve Deveci, H. (2008). VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu 2, 3, 4 Mayıs 2008 Bildiriler. *Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi* (s. 140-170). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bilginer, H. (2002). Down Sendromlu Çocuklarda Dil Gelişimi. *Hacettepe Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 19 (1), 165-179.
- Cemiloğlu, M. (2001). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* (3. baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Charles, C. M. (2000). *Piaget İlkeleri*. Ankara: Pegem-A Yayınları.
- Clausen J.A. (1968). Historical and Comparative View of Socialization Theory and Research, *Socialization and Society*, Ed.: J.A. Clausen, Boston: Little Brown, 12-24.
- Coşkun Y. ve Yıldırım, A. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Değer Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.VI(I), 311-328.
- Çağlayan, A. (2005). *Ahlak Pusulası-Ahlak ve Değerler Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Çalışkan, İ. (2018). *Babamın Kitap Sandığı* (14. Baskı), İstanbul: Bu Yayınevi.
- Doğanay, A. (2006). Değerler Eğitimi. (Ed. C. Öztürk). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilimler Öğretimi "Yapılandırmacı Bir Yaklaşım. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Gökçe, B. (2008). *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinde Değer Eğitimi Ve Öykülerin Türkçeye Katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Gökşen, E. N. (1985). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız* (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi*, Ankara: Ötüken Yayınları.

Güven, A. Z. (2014). *Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı*. Konya: Palet Yayınları.

Hökelekli, H. (2011). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

James, A. (2001). Yeni Çocuk Sosyolojisinde Sorunlar, Bakış Açıları ve Uygulamalar. *III. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Kaya, M. (2012). *Emine Işinsu'nun romanlarında değer eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Kuru, H. (2016). *Ayşe Yamaç'ın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Kuru, H. (2018). Hamdullah Köseoğlu'nun "Küçük Balık" Adlı Çocuk Kitabında Değerler ve Dil Zenginliği. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (13) , 211-221.

Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. Revised and expanded from case study research in education. USA: JB Printing.

Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayınları.

Oran, G. (2015). *Yalvaç Ural'ın Çocuk Kitaplarında Değer Eğitimi ve Bu Eserlerin Türkçe Öğretimine Katkısı*, Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Özkan, N. ve Yılmaz B. (2006). *Çocuk Kitaplarında Dil Sorunları*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 767-778.

Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi Ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahbaz, N. K. (2008). Çocuk Edebiyatında İhmal Edilmiş Bir Edebî Tür: Deneme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (15), 189- 203.

Şimşek, T. (2006). *Çocuk Edebiyatı, Türk Edebiyatı Tarihi 4*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Şirin, M. R. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakıf Yayınları.

Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.

www.tdk.gov.tr (01.08.2020 tarihinde erişildi.)

Yalçın, A. ve Aytaş G. (2012). *Çocuk Edebiyatı* (6. baskı) Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, C. (2008). *Yeni Öğretim Programlarına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yurtbaşı, M. (2012). *Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü*, İstanbul: Excellence Publishing,

Yurtbaşı, M. (2012). *Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü*, İstanbul: Sartonet.

Zengin, A. Y. ve N. Zengin, (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Başer Ofset.